

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 9. marca 1984
Leto XXXVI. - Štev. 4
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 ltr

VOČEMO REŽIMSKIH SINDIKATOV!

Enotnost na vrhu ali razkol z bazo?

To je pravzaprav dilema današnjega stanja v italijanskem sindikalnem gibanju, odkar je sredi februarja predsednik vlade Craxi s samovoljnim odlokom spremenil sistem izračunavanja draginjske doklade za odvisne delavce in sprožil verižno reakcijo protestnih demonstracij po vsej državi ter krizo v vrhu sindikalne federacije in v sami CGIL.

O tem smo svoj čas že pisali. Tokrat bi se dotaknili predvsem drugega vprašanja. Politični komentatorji, predvsem socialisti in demokristjani, očitajo komunistom, da so dvignili veliko prahu za prazen nič, oziroma za nekaj drobiža. Tu je pravzaprav prvo protislovje. Če gre res samo za «nekaj drobiža», moramo mi vprašati vlado, ali res misli, da je mogoče vso italijansko gospodarsko krizo in probleme inflacije rešiti zgolj z «nekaj drobiža»? Torej je kriza tako neresna, da bi jo lahko rešili že pred leti? Seveda ni tako. Ta «drobiž» v resnici ne rešuje italijanskih gospodarskih problemov. Tudi inflacijske stopnje ne bo spremenil, saj ISTAT in resni ekonomisti priznavajo, da bo inflacija konec leta običajna nekako na 12 odstotkih, torej 2 odstotka več od tega, kar obljublja Craxi. Res je tudi, da se pravi podjetniki in industriji ne zmenijo za ta «drobiž» in na ves glas terjajo od vlade, naj jim zagotovi pocenitev denarja, se pravi cene kapitalov, ki z visokimi obrestmi zavirajo investicijske procese.

Zakaj se je torej vlada odločila za ta dekret? In še, zakaj se industriji nad njim navdušujejo? Povedali smo že: gre za politično vsebino dekreta, ki je odvel sindikatom pravico do pogajanja o delovnih pogodbah in dohodkih. Gre za avtoritarni poseg države na področje družbenega sporazumevanja, mimo in proti volji sindikatov, oziroma delavcev. Gre, končno, za razkol na vrhu sindikalne federacije, za podreditev dela sindikalnih vrhov vladni politiki.

Ko so v začetku sedemdesetih let veliko razpravljali o sindikalni enotnosti in samostojnosti, smo komunisti vztrajno poudarjali, da mora biti sindikalno gibanje «neodvisno od strank in od vlade». Ne samo od strank, tudi od vlade. To nismo poudarjali kar tjavendan, saj smo vedeli, da so nekateri sindikalni voditelji tesno povezani z vladnimi krogi. Sindikalno gibanje pa je bilo neodvisno in enotno samo takrat, ko so bili sindikalisti samostojni v svojem odločanju in niso odgovorjali strankar-

skim tajništvom pač pa svoji delavski bazi.

Tega načela se niso držali vsi enako. Spomnimo se samo, da so komunistični sindikalisti z Lamo na čelu zapustili parlament, da bi lahko vodili zares neodvisno politiko. Na vsakem koraku o poudarjali svojo neodvisnost, tudi do same komunistične partije. Pogostoma se je celo dogajalo, da so voditelji CGIL imeli stališča, ki so se močno razlikovala od stališč KPI. Tedaj so jim vsi ploskali in jih podpirali. Je pa tudi res, da so se isti ljudje muzali, ko je Luciana Lamo napadla na rimski univerzi podivjana drhal bodočih teroristov. Se spominjate? Tedaj so socialistični dnevniki in časnikarji kar drhteli od zadovoljstva, češ «naj ima, kar je iskal», ker je tedaj Lama zagovarjal politiko varčevanja (linija EUR) za premostitev gospodarskih težav. Toda bila so lega «narodne solidarnosti», ki jo je na nekem socialističnem kongresu mojstrsko opisal eden izmed voditeljev te stranke: «V teh letih so komunisti na svojih ramenih držali tramovje hiše, ki se je podirala. Mi pa smo skakali okoli njih in jih brcali v piščali, da jih je bolelo...».

No, časi, so se spremenili. Socialisti so, pod Craxijevim vodstvom, prodrli do same palače Chigi. V tistem trenutku so zahtevali, naj se jim podredi vesoljni svet: stranke, tisk, sindikati... Osnovno načelo je postalo tisto znano: «Kdor ni z nami, je proti nam».

V teh pogojih so se začela in končala pogajanja o «ceni delovne sile». KD rada vsiljuje svojim zaveznikom najbolj «umazane posle», socialisti pa jih sprejemajo, najbrž v upanju, da so s tem plačali večletno najemnino v palači predsedstva italijanske vlade. Tako so sindikatom vsilili dekret, ki je skrčil draginjsko doklado, obenem pa zaprl vsako možnost pogajanj o stabilizaciji italijanskega gospodarstva. Sindikati so, konec koncev, želeli določene protivrednosti, hoteli so povedati svoje in predlagati nove prijeme, predvsem davčnega značaja.

Iz te moke ni bilo kruha. Dekret, proti kateremu bodo komunisti vodili ostro opozicijo v obeh vejah parlamenta, je presegal niti dogovarjanja, obenem pa postavil sindikalno federacijo pred težko preizkušnjo. CISL in UIL sta takoj klonili in dokazali, da sta sedaj «neodvisni od delavske baze, oziroma odvisni

od vlade in vladnih strank». Mar ni res, da se bodo v Trstu zbrali republikanski sindikalisti UIL in da jim bo poročal obrambini minister ter tajnik PRI Giovanni Spadolini? Mar niso Martelli, Formica in drugi socialistični voditelji sklicali v Rimu socialistične sindikaliste in jim dali navodila, kako naj se obnašajo? Si predstavljate, kaj bi rekli in zapisali, če di Berlinguer sklical skupščino komunističnih sindikalistov? Ne, tega ni storil, ker KPI še vedno spoštuje neodvisnost sindikatov, kar pa ne pomeni, da se je odpovedala pravici in dolžnosti, ki jih ima kot delavska stranka.

Po vsej Italiji se je dvignil val ogorčenja. Protestne demonstracije in splošne stavke so bile domala povsod. Polni trgi, polne ulice. Delavci protestirajo in zahtevajo, naj vlada umakne svoj dekret. Zahtevajo pa tudi, naj se sindikalna vodstva prilagodijo zahtevam baze, ki jo predstavljajo. Nosilci boja so enotni tovarniški sveti, ki so od nekdanj hrbtenica sindikalnega gibanja. Sindikalnim «vrhuškam» CISL in UIL, pa tudi socialističnim voditeljem CGIL ni uspelo zajeziiti protestnega vala. Lahko so ga klevetali in žalili, kot «Avanti», niso ga mogli zatajiti ali zamolčati.

Sedaj je 5 tisoč tovarniških delegatov iz vse Italije, zbranih v Milanu, oklicalo za 24. marec vsedrjavno protestno manifestacijo proti vladnemu dekretu, za novo vsebino sindikalne enotnosti.

Kaj predlagajo tovarniški delegati? Predvsem to, da sindikalni vrhovi ne smejo sklepati dogovorov s komerkoli, ne da bi se izrekla delavska baza z glasovanjem ali referendumom. Za tovarniške svete pa poudarjajo, da morajo biti voljeni s tajnim in svobodnim glasovanjem, ne pa imenovani z vrha. Temu se pravi sobodna demokracija, kajne? Zanimivo pa je, da se nekdanji zagovorniki demokracije ne strinjajo s tem. Tajnik CISL, demokristjan Carniti, je poudaril, da bo 24. marca konec sindikalne federacije, ker je CGIL (oziroma komunistična večina) uradno pristala nanjo.

Kaj pa bi morala storili CGIL? Celo na Poljskem niso marali režimskih sindikatov, ki so odkočali mimo volje delavcev in se znjimi sploh niso posvetovali. Delavci so jih kratkomalo odpravili. Sedaj pa, ko se preko tovarniških svetov dviga iz delavske baze protest proti «režimskim» odločitvam, se nakateri

Pravice naše manjšine so nedeljive!

Slovenska manjšina v Italiji je ena in nedeljiva. Zato mora biti enotna tudi njena zaščita, brez vsakršne diskriminacije ali ločevanja po pokrajinah. To še posebej velja za položaj beneških in kanalskih Slovencev, katerim mora država priznati vse pravice, ki jim pripadajo, ker so polnopravni člani naše skupnosti. Vsaka drugačna normativa pa bi bila za vso manjšino nesprejemljiva.

Tako je bilo na posebno svečan način poudarjeno na skupnem zasedanju enotne slovenske delegacije ter beneških kulturnih in javnih delavcev, ki je potekalo v Čedadu, na sedežu tamkajšnjih slovenskih organizacij. Poleg predstavnikov enotne slovenske delegacije se je skupnega zasedanja udeležilo kakih 50 slovenskih kulturnih in javnih delavcev iz slovenske Benečije in Kanalske doline. Med njimi so bili predsedniki slovenskih kulturnih organizacij, več županov, izvoljenih svetovalcev in duhovnikov.

Uvodoma je v imenu vseh spregovoril Viljem Černo, ki je poudaril predvsem dejstvo, da je prav organiziranost beneških Slovencev najboljši dokaz oblasti, da obstajamo in zahtevamo celovito zaščito. Nesprejemljiv je vsak poskus, da bi en del slovenske manjšine zreducirali na neimenovano skupnost. Černo se je skliceval predvsem na vznemirljive govorce, češ da vlada pripravlja zakonski osnutek, ki namerava ločevati tržaške in goriške Slovence od ostalega dela manjšine, ki živi v videmski pokrajini.

Za njim je Filibert Benedetič poudaril, da je prav položaj beneških in kanalskih Slovencev preizkusni kamen za italijansko demokracijo.

Razvila se je obsežna razprava, v katero je poseglo veliko število prisotnih

javnih delavcev. Naj omenimo Izidorja Predana, župana iz Podbonesca - Manzinija, monsijnorja Birtiča in Gujona, Karliča, Konta, profesorja Krizetiča, Marijo Ferletič, Borisa Raceta, Spetiča, Petričiča, Iskro, Tuto, Rutarja, Guša, Klavoro, Antona Birtiča iz Mečane in toliko drugih. Vsi so se strinjali z osnovnim spoznanjem, da je lahko zaščita naše manjšine celovita in mora torej zajeti tudi beneške in kanalske Slovence, ali je ni. Čedajska manifestacija pa je prav potrdilo enotnosti vseh Slovencev, ko gre za to življensko vprašanje.

Na koncu so udeleženci osvojili spomenico, v kateri je predvsem poudarjena misel, da smo «vsi Slovenci od Trbiža do Milj ena sama manjšina, ki mora uživati enake narodnostne pravice, ne glede na to, v kateri izmed treh pokrajin je poseljena». Vsi tisti, ki poudarjajo «različnost» beneških Slovencev glede svoje trditve na posledicah, ki so jih povzročili odkriti pritiski na tamkajšnje slovensko prebivalstvo od takrat, ko je to ozemlje prešlo v meje Italije.

Spomenica nadalje našteva, kaj vse so morali prestat beneški Slovenci v zadnjih 18 letih, od asimilacijskega pritiska do zaplembe katekizmov in prepovedi slovenskega bogoslužja. Poitalijančevanje je bilo še posebej organizirano z mrežo šolskih ustanov, po drugi svetovni vojni pa so preganjali vse tiste, ki so zahtevali priznanje narodnostnih pravic.

In vendar so, kljub vsem tem oviram in pritiskom, beneški Slovenci ohranili svoj jezik, pristno slovensko narečje, ohranili so svoje navade in slovensko pesem, ustanovili svoja društva in glasila. Ni pa čudno, če na splošno ne obvladajo slovenskega knjižnega jezika, saj

niso imeli v šoli niti ene same učne ure v slovenščini. Zato je krivično in nesprejemljivo, da tisti, ki jim ne priznavajo statusa manjšine gradijo svoje stališče na tem dejstvu. Zaradi takega stanja bi bilo kvečjem potrebno nekaj časa, da se premostijo razlike, ki so posledica pritiskov in politične volje oblasti.

Udeleženci skupnega zasedanja v Čedadu so zato poudarili še enkrat zahtevo, naj zaščitni zakon velja na ozemlju 21 občin videmske pokrajine, 8 občin goriške in vseh šest občin tržaške pokrajine. Globalen pa mora biti zakon tudi po vsebini in mora torej zaobjemati tudi vsa področja, ki kakorkoli vplivajo na življenje in narodnostne interese celotne manjšine. To velja za družbeno gospodarsko področje, kakor tudi za šolstvo, pri čemer je najbolj pereče vprašanje ustanovitve slovenskih šol v videmski pokrajini. Pri tem dokument poudarja, da so starši v Benečiji sedaj prisiljeni pošiljati svoje otroke v italijanske šole, v bodočem pa bi imeli vsaj možnost izbire kot njihovi rojaki na Tržaškem in Goriškem. Ne gre torej za vsiljevanje, kot trdijo nasprotniki manjšine, pač pa prav za možnost izbire, ki je danes onemogočena.

Odobreni skupini dokument končno poudarja še vse ostale zahteve, ki jih naša manjšina venomer ponavlja.

Povedati velja, da se beneški Slovenci sedaj pripravljajo na vrsto manifestacij in prireditev, ki naj izpričajo njihovo skupno željo po enakopravnosti in popolni manjšinski zaščiti. V teh pobudah si ne želijo samo solidarnosti tržaških in goriških rojakov, pač pa predvsem zavesti, da smo vsi pripadniki iste manjšine in zato zastopamo iste interese in zahteve.

PROBLEMI ENOTNEGA NASTOPANJA

Po sekcijah nas tovariši pogostoma sprašujejo, kako je z enotnim nastopanjem v zvezi z globalno zaščito naše manjšine. Kajti enotni nastopi so bistveni del naše skupne strategije za doseg zadovoljivega zaščitnega zakona vsaj v tolikšni meri kot potrebna solidarnost italijanskih naprednih političnih in družbenih sil. Na videz se zdi, da ohranjamo Slovenci v Italiji enotnost ob temeljnih problemih, še posebej tedaj, ko moramo svoje zahteve utemeljevati do oblasti. Gre za enotnost med različnimi političnimi in družbenimi silnicami, ki so prisotne v našem manjšinskem prostoru in ki samostojno opredeljujejo svojo vsakodnevno politiko. Konec koncev ni tajnost, da zahteva o vsebinsko in ozemeljsko globalni zaščiti združuje sicer različne politične in družbene sile, ki glede ostalih vprašanj ohranjajo svo-

ja, marsikdaj ločena stališča in v praksi delujejo v drugačnih sistemih zavezništva. Okvir, v katerem prihaja do enotnega nastopanja, je «enotna slovenska delegacija», neuraden forum, ki nastopa kot subjekt soočanja z oblastjo in širšo večinsko družbo vsakokrat, ko je to potrebno. Na ta način lahko tudi razvejana in pluralistično razdeljena manjšinska skupnost, kot je naša, uveljavlja pravico in dolžnost, da nastopa kot samostojna družbena tvorba in izraža skupne interese vseh naših ljudi, ne glede na njihov svetovni nazor ali socialni izvor.

Enotna slovenska delegacija deluje več kot deset let in je doslej bila nosilec vseh političnih pobud v boju za globalno zaščito. Pri njenemu delu pa ni šlo vse, kot po olju. Pogostoma je bilo potrebno poiskati skupen jezik na osnovi

najmanjšega skupnega imenovalca, v drugih primerih so bili potrebni odstopi in kompromisi pragmatičnega značaja. Kajti upoštevati moramo, da delujejo v okviru enotne slovenske delegacije raznolike sile. Med temi, naprimer, stranke kot sta PSI in SSk, ki na vsedravnih ali deželni ravni ohranjajo zavezniške odnose z demokristjani (so torej del oblastvenega sistema) ter KPI, ki je največja stranka opozicije in obenem stranka, ki zbira večino glasov med Slovenci v Italiji. To so tri komponente enotne delegacije. Poleg njih pa prihaja do izraza tudi organiziranost naše manjšine preko organizacij, kot sta SKGZ, ki je krovna organizacija večine slovenskih društev in pa SSO (Svet slovenskih organizacij), ki združuje skupino izrazito katoliških organizacij, predvsem na Goriškem. Končno so v enotni slovenski organiza-

cij kot samostojna komponenta še Beneški Slovenci, tudi zato, ker je njihov organizacijski, politični in kulturni pluralizem dokaj samosvoji in ga ni mogoče utesnjevati v kalupe, ki sicer veljajo v ostalih dveh pokrajinah, kjer Slovenci živimo. Poleg tega pa so Beneški Slovenci v enotni delegaciji samostojna komponenta tudi zato, ker želimo na ta način poudariti temeljni pomen, ki ga ima v vsakem zaščitnem zakonu prav ta del naše manjšine.

Enotna slovenska delegacija nima poročnega predstavništva. V njej deluje šest komponent (KPI, PSI, SKGZ, Beneški Slovenci, SSK in SSO), ki se pogovarjajo na ravni enakega dostojanstva in na načelu soglasja. Komunisti smo torej v tej delegaciji zastopani z eno šestino, čeprav predstavljamo med Slovenci večino volilcev.

Številčno razmerje, resnici na ljubo, nima velikega pomena, saj velja v enotni delegaciji načelo soglasja in torej načelo usklajevanja različnih stališč do skupnega imenovalca.

Deset let je enotna slovenska delegacija opravljala svojo vlogo brez velikih težkoč, toda priznati moramo, da so se razmere zaostrole prav sedaj, ko je strnjnost Slovencev tako pomembna, saj smo v odločilnem obdobju priprav na vladni zakonski osnutek in na parlamentarno razpravo o zaščitnem zakonu. Prav v tem trenutku je torej enotnost Slovencev pogoj, mimo katerega ne more nobena odgovorna politična ali družbena sila.

Tega se, seveda, zvedajo tudi nekatere komponente, ki ostalo manjšino izsiljujejo in zahtevajo nekakšno »plačilo« zase, ker doslej še niso razbile enotnih nastopov. Obenem pa že ubirajo svojo pot ločenih pogajanj z oblastmi, mimo enotne delegacije in brez predhodnega posvetovanja z ostalimi komponentami slovenske manjšine.

Doslej nam je uspelo, z dokajšnjimi napori in prožnostjo na pogajanjih, ohraniti enotne nastope. Zadnje čase pa je politična sila, ki je v enotnih nastopih najbolj problematična, odkrila pred javnostjo svoje karte. Za člane enotne delegacije niso njene zahteve prav nič novega, za javnost in tudi njene volilce pa najbrž pravo presenečenje. Tolikšna je namreč razlika med deklariranimi načeli in propagandističnimi frazami in vsakodnevno politično prakso.

»SKUPNOST«, ki je glasilo tržaškega dela SSK, je v svoji zadnji številki objavila uvodnik, v katerem priznava probleme in težave, poudarja pa, da »odklanja napade in očitke, češ da SSK razbija enotnost manjšine«. Na drugem mestu pa priznava, da je SSK »že pred časom opozorila ostale partnerje in postavila nekaj problemov v diskusijo«. Za katere probleme gre glasilo SSK previdno molči, le posredno daje razumeti, da se je »zaostriilo vprašanje, kakšni naj bodo odnosi med naštetimi silami v sami delegaciji in kakšna naj bo enotnost naše manjšine ne le v izjemnih zunanjih nastopih, temveč tudi v vsakodnevnem življenju naše skupnosti«. Kaj pri tem misli SSK, je jasno iz naslednjega odstavka: »Naša stranka je tudi mnenja, da so nekatere ustanove in nekatera

sredstva, s katerimi razpolaga slovenska narodna skupnost v Italiji, tako po svoji naravi in vlogi, kot po dejavnih pomoči matične domovine in italijanskih oblasti, ki jo prejema, skupna in nadstrankarska last celotne narodnostne skupnosti. Zato se SSK ne more sprijazniti s kakim zapostavljanjem in samovoljo na tem področju».

Morda si kdo želi, da bi se »lotizirala« mesta v nekaterih manjšinskih ustanovah, kot so gledališče, Primorski dnevnik, Slovenski raziskovalni inštitut, športna društva, Narodna študijska knjižnica, Glasbena matica in tako dalje. Seveda, v korist tistega, ki trdi, da je »zapostavljen«.

A to še ni vse. Glasilo Slovenske skupnosti v Gorici, »Naša pot«, v svoji zadnji številki pove stvari še bolj jasno. Najprej daje definicijo enotne delegacije, ki je povsem iz trte izvita, saj ločuje posamezne komponente v njej na dve kategoriji: »pristno slovenske« in Slovence, ki so v italijanskih strankah. Tako piše »Naša pot«: »Kaj pa znotraj tega sestava, znotraj 'enotne slovenske delegacije'? Predvsem bi si želeli večje enotnosti, tudi v vsebinskem smislu. Je pa to res mogoče? Če ima SSK vse karte v rodu, je morda možno enako zatrdati tudi za slovenske predstavnike PSI in PCI? Jih uradno vodstvo stranke v vsem krije?».

Ni nam treba posebej odgovarjati na to podtikanje. Predvsem moramo pojasniti zelo preprost pojem. V »enotni delegaciji« smo komunisti predstavniki celotne KPI in ne samo njenega slovenskega dela, kot zatrjuje glasilo SSK. Sklepi enotne delegacije, njene pobude in politični predlogi, so bili vedno del celotne politike KPI.

Že Berlinguer nam je dal kritje med svojim obiskom v Trstu, sicer pa ima zadnji vsedržavni kongres KPI jasno izražena stališča, saj je sprejel resolucijo o manjšinski problematiki in v njej je nedvoumno rečeno, da je »KPI sestavni del enotnega manjšinskega gibanja«. Podtikanje glasila SSK je torej samo propaganda, ki naj vnaša zmedo med Slovence, medtem ko prihaja do drugih vsebinskih odklonov. In na te je vredno opozoriti tovariše in druge Slovence.

Po našem ni slučajno, da se SSK v svojem glasilu »Naša pot« sprašuje, »če je umestna posebna delitev na Slovence iz videmske pokrajine, saj bi te bolje predstavljale vse itak obstoječe predstavniške skupine«. Po domače povedano, nekaterim ni po godu, da so beneški Slovenci samostojno zastopani v enotni delegaciji. Zanimivo je, da je demokristjan Andreotti v svojem dnevniku prav tako izrazil svoje začudenje, ker je avgusta 1977 sprejel enotno delegacijo in v njej komunistična senatorka Jelka Gerbec in duhovnik iz videmske pokrajine.

Tezo o izločitvi beneških Slovencev je zagovarjala v Čedadu, na skupni seji, tudi predsednica SSO Marija Ferletič. Lepo ji je odgovoril dr. Clavora, ki se politično res ne more vzporejati z nobeno izmed strankarskih komponent enotne delegacije. Clavora je utogovil, da bi enotno delegacijo lahko sestavili iz samih beneških Slovencev, saj ima KPI

svoje predstavnike, PSI svoje, SKGZ svoje... Za ostale pa Clavora več ni vedel kaj reči.

Od kod, torej, trditev »Naše poti«, da »dejansko okvir te delegacije ne odraža prav slike in pluralizma slovenske manjšine«? Številčno govoto ne, v tem se strinjamo. Kajti prav komunisti lahko trdimo, da bi imeli v tem okviru pravico do večine predstavnikov, ker imamo večino volilcev za sabo.

Toda glasilo SSK meri drugam. Saj namiguje, da bi morali, poleg beneških Slovencev, izločiti iz enotne delegacije tudi »neslovenske« stranke, torej KPI in PSI, da bi v njej ostali samo »pristni« Slovenci: SSK, SSO in SKGZ.

Dokler se to ne bo zgodilo pa SSK trdi da bodo »morale pristno in samo slovenske sile delovati še v naprej predvsem s svojimi akcijskimi pobudami«. Dejavnost v enotni delegaciji pa je zanje »občasno« skupno nastopanje.

V tem grmu očitno tiči zajec. Mar teorija o samostojnih nastopih »pristnih« in »samoslovenskih« sil na »svojih akcijskih pobudah« predstavlja namreč že idejno kritje za razkol med Slovenci?

Da si tega ne izmišljujemo dokazuje tudi program »vzporednih akcij«, ki sta jih uresničila SSK in SSO, mimo in brez vednosti ostalih komponent enotne delegacije. To so obisk prof. Lokarja pri ministru za dežele Romiti, o katerem enotna delegacija kljub večkratni zahtevi še ni bila seznanjena, nato obisk voditeljev SSK pri vsedržavnem tajniku PSDI in proračunskem ministru Longu, obisk predsedstva SSO pri goriškem prefektu Siclariju in tako dalje. Nihče ne osporava teh srečanj, čudno pa je le, da javnost sploh ni bila seznanjena v vsebino pogovorov in rezultati teh srečanj. Smo mar priča vzporednim pogajanjem, za hrbtom enotne delegacije in manjšine?

Kaj naj pomeni namigovanje »Katoliškega glasa«, da bi se morala naša manjšina zadovoljiti z zaščito Tržaških Slovencev, brez Benečije, po načelu »raje nekaj kot nič«? Izjava je bila dana prav v trenutku, ko je Andreotti v Beogradu trdil isto. Je mar vse to le naključje?

SSK je, skupaj s socialisti, v tržaškem občinskem svetu dopustila z vzdržanim glasom, da sta bili odobreni protislovenski resoluciji s pozivi italijanski vladi, naj ne povzroča vznemirjanja med Tržančani in naj ne vsiljuje dvojezičnosti.

To so, torej, problemi enotnega nastopanja. O njih bi lahko tudi molčali, toda prisiljeni smo bili povedati svoje v trenutku, ko so se razpisala glasila Slovenske skupnosti. Iskreno upamo, da tudi ta polemika ne bo prizadela enotnih nastopov, vendar mora biti vsakomur jasno, da ne sprejemamo podtikanj, namigovanj ali poskusov diskriminiranja. KPI ne predlaga in ne bo predlagala, da bi koga izločili iz enotne delegacije. Je pa za razčiščenje odnosov in za to, da vsak pokaže svoje karte. Kajti nedopustno je, da je akcijska enotnost Slovencev v Italiji v tem trenutku spet v dvomu zaradi presodkov ene izmed komponent, ki govori o pluralizmu, a ga ne trpi, govori o enotnosti, a jo pojmuje zgolj kot sredstvo za razdeljevanje interesnih sfer.

Zakonski osnutek o okvirni zaščiti etnično-jezikovnih skupnosti v Italiji

Socialistični poslanec Loris Foruna je predstavil v ožjem odboru poslanske komisije za ustavna vprašanja poenoteno besedilo osnutka, ki zadeva okvirno zaščito etnično-jezikovnih skupnosti v Italiji. Gre za ožji odbor, v katerem sodelujeta tudi poslanca Baracetti za komunistično partijo in Bressani za krščansko demokracijo.

Fortuna jev bistvu združil in uskladi besedila podobnih osnutkov krščanske demokracije, komunistične partije, socialno demokratske stranke in deželne sveta Sardinije.

Vsakomur je najbrž že jasno, da ne gre za predlog o globalni zaščiti naše narodne manjšine, pač pa za okvirni zakon, ki zadeva razne etnično-jezikovne skupnosti, ki se nahajajo vzdolž italijanskega polotoka. To so Albanci na Siciliji in v Molizah, Hrvati v Molizah, Grki v Apuliji in Kalabriji, Okcitanzi v Piemontu, Furlani, Ladinci, Nemci v manjših dolinah Aoste in v okolici Trbiža, cigani in drugi.

Vsekakor velja že v samem začetku opozoriti na dejstvo, da bo ta okvirni zakon skoraj gotovo osvojen v parlamentu še pred zaščito slovenske manjšine, saj je o njem že bila dosežena visoka stopnja enotnosti političnih strank.

Pristojna komisija je že lani opravila avdicije s prizadetimi skupinami, vlada pa zakonskemu postopku ni metala nobenih polen pod noge. Tega, seveda, ne moremo trditi za zakone o zaščiti Slovencev, saj je postopek ustavljen, tudi v pričakovanju, da vlada predloži svoj osnutek.

Zakon o okvirni zaščiti etnično-jezikovnih skupin v svojem prvem členu upošteva razliko med praviimi narodnimi manjšinami, kot so naša, francoska v Dolini Aoste ter nemška na Južnem Tirolskem, ter ostalimi etnično-jezikovnimi skupnostmi, ki niso neposredno in ozemeljsko povezane s svojim matičnim narodom na tujem. Prvi člen namreč jasno in nedvoumno določa, da urejajo položaj Francozov v Dolini Aoste, Nemcev na Južnem Tirolskem in Slovencev v Furlaniji Julijski krajini »posebni zakoni«.

Tako je tudi prav, saj je bilo svoj čas prav v ustavni komisiji poslanske zbornice osvojeno načelno stališče o ločeni obravnavi problematike etnično-jezikovnih skupnosti in slovenske narodne manjšine, ki terja svoj globalni zakon. V tem smislu velja tudi dogovor med predsednikoma obeh vej parlamenta, po katerem je za zaščito Slovencev pristojen senat, za okvirno zaščito ostalih etnično-jezikovnih skupnosti pa zbornica.

Bolj dvoumna je formulacija drugega člena, ki našteva jezike etnično-jezikovnih skupnosti. Poleg že navedenih (provansalsčine, grščine, albanščine, furlanščine) navaja namreč drugi člen tudi jezike treh narodnih

manjšin, se pravi nemščino, francoščino in slovenščino. Kaj to pomeni? Nesprejemljivo bi bilo, če bi se kdo skliceval na ta člen in na to raven zaščite za novo delitev naše manjšine po ozemeljski pripadnosti. Saj ni prvič, da nam kdo na tihem ali polglasno prigovarja, naj se sprijaznimo z »nižjo stopnjo« zaščite za beneške in kanalske Slovence, medtem ko naj bi »globalna« veljala samo za Slovence na Tržaškem in Goriškem. Formulacija drugega člena omenjenega osnutka je zato dvojumna in lahko tudi nevarna. Drugače bi, seveda, obravnavali ta člen in določila tega zakona, če bi se naprimer skliceval na tiste Slovence, ki živijo izven zgodovinskega področja 35 občin obmenjega dvojezičnega pasu, naprimer v furlanski nižini, pordenonski pokrajini ali v Milanu. Tu bo, torej, moralo priti do razčiščenja, saj Slovenci enotno poudarjamo, da je za nas nesprejemljiv zakon, ki bi diskriminiral beneške in kanalske Slovence!

Ko smo tako postavili potrebne »pike na l«, pogledimo še, kako bo izgledala zaščita manjših jezikovnih skupnosti v Italiji in med temi tudi hrvaške v Molizah ter sosednih Furlanov.

Zakonski osnutek predvsem poudarja, da te pravice niso avtomatične, pač pa morajo državljani zanje prositi oblasti, točneje občinske uprave in župane. Zahtevo morajo izraziti pismeno, s petico. Za to je potrebno določeno število podpisov, ki se izraža v odstotkih. V občinah od 20 tisoč volilnih upravičencev je predvidenih 10 odstotkov podpisov, torej največ 2 tisoč. V občinah do stotisoč volilcev - 5 odstotkov, v občinah do stotisoč do milijona - 2 odstotka, za občine preko milijona volilcev pa 1 odstotek.

Recimo, da bo posameznim jezikovnim skupinam uspelo zbrati (tudi s pomočjo demokratičnih občanov italijanske narodnosti) ustrezno število podpisov. V tem primeru na občinskem ozemlju stopijo v veljavo določene zaščitne norme, ki zadevajo predvsem

šolstvo in javne napise, kakor tudi rabo manjšinskega jezika v izvoljenih telesih.

Glede vzgojnega sistema je rečeno, da bo uveden pouk manjšinskega jezika (hrvaščine, albanščine, grščine, furlanščine) v otroške vrte, osnovne in nižje srednje šole. Pouk bo za vse, brez izjeme, saj bodo šole še naprej italijanske, vendar bodo imeli starši pravico do odpovedi. Jezik in kulturno manjšinske jezikovne skupnosti bodo morali upoštevati tudi pri pouku zgodovine, zemljepisa, državljanske umetniške in glasbene vzgoje ter pri nekaterih tehničnih predmetih. Pri ostalih predmetih bo učni jezik še naprej italijanščina. Krajevne univerze bodo morale vsekakor poskrbeti za usposabljanje šolnikov za ta namen.

Glede uporabe jezika v javnosti je rečeno, da bodo na ozemlju omenjenih občin, dvojezične table z imeni krajev in ulic, smerokazi, napisi na poslopjih javnih ustanov in na železniških postajah.

V izvoljenih organih teh občin bo dovoljena raba manjšinskih jezikov. Ustna raba manjšinskih jezikov je predvideva tudi v odnosih med posameznimi občani in raznimi organi oblasti, od upravne do sodne.

Kar zadeva radijske in televizijske oddaje, predvideva osnutek za okvirno zaščito manjšin posebne oddaje v manjšinskih jezikih.

Končno določajo zadnji členi osnutka da lahko dežele izpopolnijo omenjeno zakonodajo. To bo še posebej veljalo za dežele s posebnim statutom.

Do tod navajanje besedila združenega zakonskega osnutka. Na prvi pogled se zdi vsebina zakona zanimiva. Pri tem bi veljalo poudariti še zadnjo misel. Nedopustno bi bilo, če bi italijanska zakonodaja nudila manjšim jezikovnim skupnostim pravice, ki jih pa noče priznati Slovincem. V nobenem primeru bi namreč zaščitni zakon za našo manjšino ne smel zaostajati za omenjenimi določili.

Če bo tako, ali ne, bomo izvedeli v kratkem. Vsaj po javni predstavitvi vladnega osnutka za zaščito Slovencev.

NACIONALISTIČNA HIPOTEKA V TRSTU

Izrekli so se takoj!

Prejšnje dni je tržaški občinski svet, za njim pa še pokrajinski svet, osvojil letošnja proračuna. Pri tem je bilo odločilnega pomena vzdržanje svetovalcev Liste za Trst. Župan Richetti in pokrajinski predsednik Clarici sta morala, v zameno, obljubiti svoj odstop še pred koncem meseca. V tem času potekajo pogajanja med levosredinskimi stran-

kami in LpT za sestavo novih večinskih odborov na občini in pokrajini.

Kot je pokazala še sama razprava o proračunih se stranke dosedanje manjšinske koalicije in LpT sploh ne pogovarjajo o kakih programskih točkah, pač pa samo o delitvi oblasti na vseh ravneh. V nekaj točkah je mogoče zadevo strniti v sledeči okvir: KD želi oh-

raniti svojega župana v Trstu, listarjem pa ponuja v zameno vstop v deželno vladu. Tajnik LpT Giuricin bi postal odbor-nih in delal po direktivah KD in PSI, s katerima je že dalj časa spet dober. Drugače misli Cecovini, ki je v ta namen dosegel tudi določen sporazum z no-tranjo desnico v LpT, se pravi tistimi, ki so ga na skupščini članov stranke opo-rekali in so zbrali skoraj 40% glasov. Cecovini hoče župansko mesto, ker mu samo to daje možnost, da se s pozicij moči in ugleda pogaja z laičnima stran-kama PRI in PLI za novo kandidaturo v evropski parlament. Zato je med razpra-vo do zadnjega vztrajal pri trditvi, da pri-pada župan »stranki relativne večine«, se pravi LpT. Pri tem, seveda, Cecovini mirne duše zamolči dejstvo, da ima LpT relativno večino v občinskem svetu, ki je bil izvoljen pred dvema letoma, da je pa medtem doživela LpT poraz na lan-skih junijskih volitvah, ko so KPI, KD in LpT imele enako moč.

Končno se na župansko mesto bolj na tiho potegujejo socialisti, ki pravijo, da bi morali sedaj prejeti nagrado zato, ker so vsa ta leta vztrajno povezovali Li-sto in demokristjane, se pogovarjali zdaj z enimi, zdaj z drugimi, skratka »jamčili upravljalivost« Trsta. Njihov kan-didat naj bi bil Agnelli, ki je pri srcu tudi listarjem.

V teh pogojih je torej prišlo do glaso-vanja o proračunih in začetka pogajanj. Pred tem so v vrstah desnice LpT sprožili čudno pobudo: zahtevali so, naj

levosredinske stranke pristanejo na izključitev SSK iz odborov. Pozneje so dokument umaknili, a je pustil svoje po-sledice, kot bomo videli.

Že na koncu proračunske razprave v občinskem svetu, je Lista zahtevala od demokristjanov in laičnih zaveznikov, naj potrdijo nacionalistični pečat novega zaveznikstva. Zato je moral občinski svet glasovati o treh resolucijah MSI, KD in LpT o slovenski manjšini. Značilno je, da so bile vse tri resolucije v bistvu enake, če izvajamo določene njanse v tonih in besedišču. Demokri-stjanska resolucija je pozivala vladu, naj upošteva pri sestavljanju zaščitnega zakona tudi nasprotovanje Tržačanov proti vsakršni obliki »vsiljene dvojezičnosti«, Lista trdi tudi nekaj podobnega in dodaja, da bi zaščita manjšine »vznemirjala Tržačane«. Mi-sovci so, seveda, proti vsakršni zaščiti.

V normalnih pogojih so vse demokratske sile v občinskem svetu, neglede na to, ali so v večini ali v opozi-ciji, zavračale take pobude. Tokrat pa so se pogoji spremenili. KD je bila celo nosilka ene izmed resolucij, ki je tako dajala pravo vsebino Richettijevim be-sedam, češ da se vendarle strinja z »uravnovešeno zaščito Slovencev« (najbrž je mislil, da si mi želimo »neuravnovešeno zaščito«). LpT, nova zaveznica, pa je priložila svojo.

Komunisti smo takoj povedali, da bo-mo glasovali proti vsem trem resoluci-jam, ki skušajo rimski vladi vzbuditi

vtis, da Trst noče zaščititi Slovencev. Pridružil se nam je svetovalec tržaškega ginabja Parovel. Presenetlji-vo pa je bilo zadržanje socialistov in svetovalca Slovenske skupnosti, torej tudi obeh odbornikov, Jagodica in Lo-karja. Vzdržali so se glasovanja o vseh treh resolucijah, da bi se tako ne zame-rili novim zaveznikom! Vsakemu načelu v brk, ne glede na posledice. Res sta bili odobreni resoluciji LpT in KD, ki bosta sedaj v Rimu predstavljali »voljo Trsta«. Misovska resolucija je bila zavrnjena za en sam glas! Pač pa so misovci tenkočutno podprli resoluciji LpT in KD in tako dali dobro lekcijo socialistom in SSK, da so načela več vredna kot zavez-niki! MSI je v opoziciji, vendar ve, kdaj mora podpreti nacionalistične sile v večini.

Nacionalistični pečat je bil torej potr-jen, sedaj morajo »zavezniki« skuhati le nov odbor in si razdeliti stolčke. V teh pogojih je brezpredmetna tudi zahteva o izločitvi SSK iz odborov, saj je takoj dokazala, da zna biti krotka in podreje-na novim zaveznikom. Čemu bi ji dajali avreolo mučenika, ko pa tudi taki spac-kani odbori potrebujejo »slovenski ali-bi«, odbornika, ki ga lahko pelješ v Rim ali drugam in ga kažeš kot dokaz, da v Trstu ne nasprotujejo Slovincem?

Komunisti mislimo, da bi Slovenci ne smeli sodelovati v odborih, ki so se sko-tili v takih pogojih. Ne samo za oblast, tudi za narodnostno in osebno čast gre.

Samoupravni referendum za mir in razorožitev

Samoupravni referendum je merilo in termometer stopnje demokratičnosti posameznega državljana, posameznih skupnosti in družbe.

Človek in narodi lahko živijo, se razvi-jajo ali umirajo tudi brez tega termome-tra. Organizirati samoupravni referen-dum in glasovati za mir, ko še ni izbruh-nila vojna, ko živimo še normalno z vsakdanjimi problemi, je kakor organizi-rati referendum o posledicah lakote, ko dobro veš, da boš danes in jutri itak imel svoj vsakdanji kruh. Ali ni to tako kakor biti žejen sredi Bohinjskega jeze-ra?

Pa vendar danes vemo, da postane lah-ko tudi kristalno čisto Bohinjsko jezero v hipu suho ali nepitno v primeru atom-ske eksplozije. Pameten človek se nuj-no vpraša: In kaj potem? Potem je nič, je umiranje preživelih, je uničenje, je smrt.

Človek dvajsetega stoletja je dosegel Luno in vesolje, toda iznašel je in razvil do popolnosti strašen recept za lastno uničenje. O splošnem uničenju sveta je naš pesnik Janez Menart že v petdeset-ih letih napisal v verzih mnenje izumi-telja atomske bombe, fizika Einsteina:

*Na vaše vprašanje bojno,
kako bo s tretjo svetovno vojno,
povem:
kako bo s tretjo, ne vem,
na znanje pa dajem:*

*četrti bo spet s fičafajem.
(frača, o.ur.)*

Po prekinjenih pogajanjih o razorožitvi med ZDA in SZ se množijo mirovne pobude vseh vrst in osveščajo vedno večje število ljudi, organizacij, držav.

KPI postavlja že vrsto let vprašanje miru na prvo mesto.

Postopoma se širi potreba posamez-nika in skupnosti, da izpovejo željo, izra-zijo zahtevo po miru, po odpravi jedrskega orožja, ki hodi z nami v službo, na dolžnosti, na izlete in v posteljo. Tako je in nič drugače. Dokler nisi lačen, dokler nisi doživel uranovih opeklin in žarčenj, si pač nekoliko lahkomišeln in optimist. Za marsikoga izmed nas je še ta prežeha nevarnost zelo daleč v prihod-nosti in nam ne daje enake predstave kot požar v lastni hiši ali karambol našega avta. V obeh primerih se zavaru-jemo pred nesrečo. Zavarovanje vozila je celo obvezno, pa ne toliko zaradi te-be, ampak zato, ker ogrožaš druge.

Italija je mednarodno vezana v NATO paktu, ki ima jedrsko oborožitev, kakršno ima na drugi strani varšavski pakt. Vemo, da trajanje atomskega spo-pada ne presega deset minut od začetka do konca. Ali more naše ljud-stvo, naš parlament, naša vlada v dese-tih minutah ugotoviti odkod letijo na nas atomske rakete in koga bomo mi

pobili s protinapadom, z našimi NATO raketami? Prav gotovo ne. Zato je naj-bolj pametno, najbolj človeško, najbolj napredno, da se raketam odpovemo. To bi lahko dosegli z referendumom, ki bi ga razpisala vlada. Pa vendar tega ne more storiti, ker naša ustava ne dovolju-je referendumov o mednarodnih spora-zumih. NATO pakt je primer takega spo-razuma.

Zato je nastal Vsedržavni odbor za mir in dal pobudo za samoupravni refe-rendum, preko katerega naj ljudstvo svobodno pove, kaj misli.

Med pretežno slovenskim prebival-stvom so prve organizirale samoupravni referendum vasi Trebče, Padriče, Gro-pada in Bazovica, ki so s požrtvovalno voljo in pionirsko zavzetostjo odprle pot pobudi, o kateri se je še malo govorilo in pisalo.

... njihovi rezultati??

V dolinski občini so samoupravni refe-rendum zastavili nekoliko bolj obla-stveno in ga izpeljali po vseh pravilih uradnega referenduma, za kar gre priz-nanje naši občinski upravi, društvom in organizacijam v občini.

Na prvo vprašanje: Se strinjaš z na-mestitvijo jedrskih raket v Comisu in na državnem ozemlju? so po posameznih voliščih odgovorili NE v naslednjih od-stotkih: Mačkolje 91, 33, Prebeneg 93, 58, Dolina 95, 14, Bolunec 97, 15, Boršt

97, 32, Gročana 97, 39, Ricmanje 94, 58, Domjo 94, 35, skupno 95, 32.

Na drugo vprašanje: Smatraš, da bi moralo dokončno odločitev o namestitvi jedrskih raket v Italiji prevzeti ljudstvo s pomočjo referendumu, ki bi ga sklical parlament? je odgovor DA naslednji: Mačkolje 82, 56, Prebeneg 88, 18, Dolina 89, 16, Boršt 92, 31, Gročana 84, 62, Ric-

manje 83, 59, Domjo 82, 78, skupno 86, 90.

Na tretje vprašanje: Si za to, a se odpravi vse jedrsko orožje na vzhodu in na zahodu? je odgovor DA naslednji: Mačkolje 86, 29, Prebeneg 89, 19, Dolina 90, 23, Boljunec 91, 78, Boršt 93, 79, Gročana 84, 48, Ricmanje 87, 09, Domjo 91, 08, skupno 90, 15.

To so številke iz naših krajev, kjer ne živi narod strahopetcev, ki trepeti nad lastno usodo. O njihovi borbenosti in junaštvu ob pravem času pričajo danes nemi spomeniki padlim v borbi za svobodo. Naš glas, naše delo za samoupravični referendum ni strah pred smrtjo, ampak borba za življenje, za enakopravnost, za omikano sožitje ljudi, za svobodo, skratka za mir, ki pomeni vse to.

Ciklus sovjetskih filmov

Pokrajinska sekcija Združenja za kulturne izmenjave med Italijo in SZ prireja ciklus sovjetskih filmov z namenom, da širša javnost spozna to plat sovjetske umetnosti in kulturne. Izbor filmov je bil tokrat zelo premišljen, saj bodo na sporedu dela, ki izredno poetično prijazujejo sliko človeških čustev in življenjskih okoliščin ter lepoto.

Na sporedu bosta že klasična filma »Aleksandr Nevskij« in »Oktober« režiserja Eisensteina. Poleg teh dveh pa bodo predvajali še filme režiserjev ki so na Zahodu manj znani, kot na primer: Sergei Solovjev, Ilja Averbach, Gernich Maljan, German Lavrov in Stanislav Ljubšin. Najuglednejše mesto bo seveda zastopal Eisenstein, ki v svojih dveh delih umetniško prikazuje dva različna trenutka sovjetske zgodovine.

»Aleksandr Nevskij« priča o bojih novgorodskega princa Aleksandra proti Švedom, ki jih je premagal leta 1240 na reki Nevi. Od tod tudi vzdevek Nevskij. Prikaz zmagovitega boja na poledenem jezeru Peypus je prešel v samo zgodovino umetnih filmskih scen; da ne bi bilo treba čakati na zimo, so poljane okrog jezera prekrili s steklenimi drobci, mavcem, soljo in alabastrom, kar je dajalo izredno realističen učinek. Glasbo za film je napisal Prokofjev.

»Oktober« je film o oktobrski revoluciji in je monumntalno delo.

Seldili bodo 4 filmi iz druge polovice sedemdesetih let in v katerih se, čeprav pod režijo različnih umetnikov, prepletajo zelo podobne življenjske usode majhnih ljudi: ljubezen med doraščajočima sošolcema. (ki se posredno nanaša na Ljermontove ljubezenske iluzije), zapleten odnos med študentko in profesorico pedagogije, ki priznava vse svoje značajske napake, hrepenenje mlade razočarane žene z otrokom, po novi, čisti ljubezni.

»Naapet« je prvi armenski film, ki ga predvajajo na Zahodu in je tudi po vsebini prvenec. Prikazuje namreč pokol, ki so ga Turki izvedli na armensko narodno manjšino v letih 1914 - 1918. Naapet, eden od redkih preživelih, pripoveduje svoje težke izkušnje in na koncu izpove svojo vero v boljšo bodočnost in družbo.

Ciklus novejših in umetniških sovjetskih filmov bo začel v ponedeljek, 13. marca, predstave pa bodo vsak ponedeljek, v kinodvorani Cappella Underground v Trstu.

8. marec in dan potem

Bolj težko mi gre izpod peresa, tale osmi marec. Lansko leto sem se vsaj lahko znesla nad reklamnimi lepaki znanega proizvajalca gospodinjstvih strojev, ki nam je za osmi marec »poklanjal« pralni stroj in nam s tem širokogrudnim dejanjem zagotovil boljšo bodočnost in primerno udobje. Letos smo še vsi naviti od pusta, naš datum pa tako nestrno priganja.

Kaj je osmi marec? Enega od nešteti, bolj ali manj sprejemljivih, odgovorov sem prav te dni brala v nekem časopisu: je spominski dan, ko pregledujemo rezultate uveljavljanja žensk v naši družbi... ali pa dan za veseljačenje, ki je zelo podobno pustovanju, le da si veseljaki ne nadenejo mask. Ta, druga trditev, je veliko bolj zadeta. Žal, a je tako. Nehote se moram spomniti svoje prve pisarije o osmem marcu, izpred nekaj let. Samo na ta dan se zavedamo, da smo pravzaprav tudi mi tukaj, celo pretežni del družbe smo, samo na ta dan se srečamo, ugotavljamo, ocenjujemo, si obetamo in se obvezujemo. Že naslednjega dne pa si slečemo slavnostno obleko emancipacije, pozabimo na obljube, ne hodimo več na sestanke, na ulici se komajda pozdravimo, v službi se zopet, kot skozi vse leto, znašamo na naše brkate kolege, ki nam kratijo razne pravice in nalagajo nesprejemljive dolžnosti.

Pač, letos bi se lahko na dolgo razpisala o okoliščinah, v katerih bomo praznovali naš spominski dan. Datum sovpada z nekim drugim, bolj shrljivim, s tistim 16. marcem, ko bodo usposobili jedrske rakete Cruise na Siciliji. S tistim dnem bodo neutrudni tekmeči v oboroževanju kršili celo člen ustave, ki se nanaša na suverenost ljudske izbire. Pa kaj zato! Mislim, da smo prav vsi svobodoljubni ljudje storili našo dolžnost, ko smo se udeležili samoupravnega referendumu proti nameščanju evroizstrelkov in jedrskemu orožju sploh. Prepričana sem, da bo prav ta argument vodilna nitka naših praznovanj. Vse ostalo bo nekako stopilo v ozadje. Sicer pa, dlje od osebnega mnenja, pa naj bo še tako množično, ne moremo, ker živimo v preveč demokratični državi, kjer vsak lahko pove, kar misli in kjer o upravičenosti posameznih mnenj odločajo drugi, z viška.

Pred kratkim se si ogledala film, ki je pretresel domala vso svetovno javnost: Dan potem. Priznam, da sem iz dvorane odšla kar grenko presenečena. Lahko bi rekla celo razdvojena: optičnih učinkov, ki bi gledalca res pretresli, resnici na ljubo, ni bilo. Bila pa je izredna psihološka napetost, ki me je navdajala od vsega začetka. Bo ali ne bo, bi sploh lahko prišlo do tega? Igralec, ki je v filmu imel glavno vlogo, zdravnik, je nekje sredi dogajanja rekel, da je človekova norost neizmerena, vendar ne do take mere, da bi povzročil samouničenje. Bistvo, jedro predstave pa sem si kar sama izluščila iz besed nosečnice, ki ni hotela roditi, čeprav ji je narava to narekovala: vedeli ste, vsi smo vedeli, že štirideset let vemo, kljub temu pa ni nihče storil ničesar, da bi tragedijo preprečil.

Danes, ne samo, da vemo, z jedrskimi raketami živimo kot s sitnimi sosedi, ki občasno razgrajajo pozno v noč in nam kratijo spanje. Prečrtavamo prazna okenca na glasovnicah in dopuščamo. Dopuščamo, da nam drugi strežejo po življenju v živem prepričanju, da do usodnega pritiska na gumb ne bo prišlo. Narava je dala človeku izredno sposobnost za samoohranitev, vsi naravni in umetni zakoni govorijo, da je prva človekova dolžnost, da brani svoje življenje in življenje svojih potomcev. Zaenkrat pa lahko »mirno« rečemo, da nismo ljudje znali vzpostaviti pravičnega ravnotežja z naravo: še manj pa smo si bili sposobni prikrojiti umetne zakone.

Sicer pa, kaj imajo jedrski izstrelki opraviti z žensko emancipacijo, z njenim razvojem, z njenimi težnjami? Ne vem, nekaj sem morala napisati, malce sem si ohladila jezo, ki me je napadla, ko me je kolegica davi vprašala, kam bom šla za osmi marec. Ona da bo šla najprej na kosilo, potem še na večerjo in končno na zabavo, je povedala in naštevala imena vesele družčine. Vse kaže, da bom jaz doma, kajti tak, kakršen je osmi marec danes, je zrel za ukinitve. Če ga ne znamo oblikovati v dan, ko bi spregovorili o dejanskih dosežkih pri uveljavljanju žensk, o vlogi, ki bi jo morale ženske imeti v družbi, je izgubil pravi smisel in je bolje, če ga sploh ne bi praznovali.

Mimoza je tako in tako le še simbol iz davne preteklosti.

KULTURNA KRONIKA

«Atomic Cafè!»: dan prej...

Evropo je že od nekdaj zajel val kinematografske produkcije iz Združenih Držav Amerike. Prav tako bi lahko rekli, da je od zdavnaj v rabi tudi posebni sistem ameriške distribucije, t.i. «block booking», ki predvideva, da si za nakup večjega števila filmov «B» oz. «C» kategorije, lahko pridobimo distribucijo nekaj kvalitetnih filmov. V glavnem so slednji zelo donosni filmi. Ta sistem je omogočil ameriški produkciji nadvlado nad evropskim tržiščem in seveda znatno zavira potencialno konkurenco v Evropi. Slično situacijo pa lahko zasledimo tudi v sami sredi ameriške produkcije, kjer pripada vloga Pepelke neodvisnim producentom. Filmi, ki jih ti izdelajo imajo velike težave, da bi se lahko vrinili v normalno distribucijo. V glavnem nimajo dovolj velike finančne baze, da bi se lahko naslanjali na široko reklamo in lahko zaslovijo le zaradi efektivne umetniške vrednosti oz. zaradi dobre kritike, ki so je deležni. Ena izmed teh neodvisnih hiš je Affinity Enterprises. Ta je najprej delovala kot distributer neodvisnih filmov na ameriškem tržišču, nato je sama stopila v produkcijo in že nekaj časa predstavlja svoje filme tudi v Evropi. Me temi naj omenimo tudi «Atomic Cafe» bratov Rafferty, ki vidno izstopa zaradi svoje tematike, v teh dneh debate o postavitvi atomskih raket v Comisu. «Atomic Cafe» nosi zelo jasno sporočilo v zvezi z jedrskim vprašanjem in mu moramo šteti v prid to, da se ne ustavi zgolj pri političnih temah, ampak zajame problem v celoti in prodre do njegove socialne komponente. V njem zasledimo trezno analizo medijev, kako jih lahko uprobimo za strukturalizacijo množic, namesto da bi se jih posluževali za širjenje kulture.

O atomskem problemu in o možnih zlorabah medijev smo zabeležili kratek razgovor z režiserjem in avtorjem filma «Atomic Cafe» Piercom Raffertyjem, ki pa je predvsem znan kot neutruden raz-

skovalec arhivskega materiala.

Da ste lahko uresničili vaš film, ste si ogledal ogromno filmskega materiala v zvezi z atomsko bombo in, v širšem pogledu, v zvezi z možnostjo jedrske vojne. Na tem področju ste že pravi izvedenec. Ravno izvedenec bi rada vprašala, kaj misli o sedanji politični situaciji in o možnosti, da bi se lahko spet kdaj uporabilo atomsko bombo.

V kolikor se je kdo veliko ukvarjal s problemi atomske bombe, to še ne pomeni, da mora vse svoje dneve preživeti v strahu, kdaj mu bo kak Pershing počil nad glavo. Da resno odgovorim na vprašanje, pa ne morem mimo tega, da bi zabeležil naraščanje zaskrbljenosti v zvezi z jedrskim vprašanjem. Zaskrbljenost pa raste bodisi zaradi politike Reagonove administracije, bodisi zaradi oboroževalne tekme Sovjetske Zveze. Tudi mene kot osebo skrbi, kot menim skrbi vsakogar. Moram pa priznati, da sem se v letih, ko sem delal za «Atomic Cafe» prenašal del atomske bombe in sorodnih problemov. Tako sem samega sebe prisilil, da opustim to področje in sem se začel ukvarjati z novo problematiko. V nov program lahko postavimo eksperimentalne video-roche s katerimi se trenutno ukvarjam. Je pa tudi res, da se ne smemo popolnoma odtrgati družbi in zato, vsaj kar se mene tiče, se bom skušal na vse načine zoperstavljati sedanji politični administraciji.

Ste morda opazili v mlajših ameriških generacijah kak poseben odnos ali kak poseben pristop do jedrskega vprašanja?

Vse odvisi, kot vedno, od posameznih političnih prepričanj: v kakšni meri bo odgovor pozitiven, oz. reakcija ali manifestacija itd.

Vaš film se ubada s točno določenim obdobjem, to je s hladno vojno. Da ste ga lahko realizirali, ste uporabili tudi nekaj didaktičnega materia-

la, nekaj filmov namenjenim mladini. Mladina je v času hladne vojne reagirala na določen način. Kakšne pa so reakcije današnje mladine?

Vse, kar se danes dogaja, se očitno razlikuje od situacije, ki smo jo imeli v '50 letih. Sedaj smo v času aktivne opozicije atomski bombi. V '50 letih je bilo izredno malo ljudi pripravljenih aktivno demonstrirati, stopiti na ulice, ali jasno izražati lastno mnenje s pisanjem, pučevanjem ali na katerikoli drugi način, in to tudi v samih ZDA. Danes smo priča pravemu prebujanju socialne zavesti v zvezi z jedrsko tematiko. Pritiski v to smer pa ne izhajajo le iz mladinskih krogov, ampak zajamejo ljudi vseh starosti. Končno smo se le zavedli tega, da ne smemo pasivno prepuščati jedrskega problema politikom. K tej novi socialni zavesti je prav gotovo pripomoglo dejstvo, da ves ta zamotan problem atomskega orožja ne predstavlja več nekakšnega tabuja, oz. moči v rokah posameznikov, ožje skupine ljudi, ampak je postal nekaj našega, osebnega.

Tako ste torej definiral situacijo v ZDA, kaj bi nam lahko povedal v zvezi z Evropo?

Najprej moram postaviti premiso, da sem bil proti koncu lanskega leta gost v Italiji in da sem si, med drugimi mesti, ogledal tudi Trst. Obisk v Trstu je imel zame posebno vrednost, saj sem v tem mestu videl kako se še danes vidno poznajo neizbrisni sledovi, ki jih je pustila II. svetovna vojna, ter posledice hladne vojne. V zvezi z II. svetovno vojno, menim, da so številni spomeniki padlim v boju proti fašizmu v tržaškem zaledju dovolj zgovorni. Učinke hladne vojne pa sem opazil predvsem v problemu pripadnosti mesta. S tem problemom sem se seznanil, ko sem zbiral material za «Atomic Cafe» in sem si ogledoval kino novice iz washingtonskega arhiva. Trst pa bi lahko, prez problemov, vzeli kot primer širše evropske stvarnosti.

Vi ste seznanjeni s tem, kako so Združenim Državam Amerike predstavljali izkrivljeno resnico, s spretno mani-

Obvestilo sekcije P.C.I KPI Občine Dolina

Nadaljuje se večletna tradicija sekcije P.C.I.-KPI občine Dolina v organizaciji izletov. Dobra organizacija ter dobro počutje izletnikov iz prejšnjih let sta privedla do velikega povpraševanja po obisku Sovjetske Zveze.

Sekcija P.C.I.KPI občine Dolina organizira tako od 24. maja do 1. junija t.l. 9-dnevni izlet v Sovjetsko Zvezo s sledečim programom: 24/5 odhod z avtobusom iz občine Dolina do ljubljanskega letališča ter polet preko Beograda v Kiev. V naslednjih dneh obisk Volgograda, Leningrada in Moskve ter ogled najznamenitejših zanimivosti.

Vpisovanje se bo vršilo od 5/3/1984

do 30/3/1984 ob ponedeljkih, sredah in petkih od 18. do 20. ure na sedežu sekcije v Dolini.

Udeleženci morajo imeti ob vpisu veljaven potni list in 3 slike.

Po dogovoru s Tržaško Kreditno Banko daje sekcija v vednost, da nudi TKB posojilo za plačilo izleta, po znižani obrestni meri.

Podrobnejše informacije ter točen program dobite na sedežu sekcije v Dolini v zgoraj omenjenih dneh in urah.

Zaradi omejenega števila mest ter iz organizacijskih problemov se vpisovanje zaključuje nepreklicno dne 30. marca; interesenti naj zato pohitijo z vpisom.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst

Jože Srebrnič

Nekaj misli ob 100 letnici rojstva in 40 letnici smrti revolucionarja

Prejšnji teden bila na pobudo občinskega komiteja Zveze komunistov v Novi Gorici okrogla miza o liku in revolucionarni vlogi komunističnega voditelja Jožeta Srebrniča, ki spada v okvir proslavljanj 100 letnice rojstva in 40 letnice smrti. Okrogle mize se je udeležilo veliko število uglednih gostov iz Slovenije in zamejstva. Iz posega tovariša Marina Vincenzija - Banfija objavljamo nekaj misli o velikem primorskem revolucionarju:

Ko se spominjamo stoletnice rojstva in štiridesetletnice smrti Jožeta Srebrniča oziroma Pepija, kot smo ga imenovali v nekdanji avstrijski Furlaniji, mislim, da ni potrebno ponovno navajati njegovih biografskih podatkov.

Njegovo ime sem poznal že v ranem otroštvu. Okolje, iz katerega izhajam, je pravzaprav okolje njegovih volivcev, kateri so ga že leta 1924 popeljali v Zbornico. V resnici sem ga spoznal šele leta 1944 na znameniti manifestaciji v Kožbani, malo prej ko je skupaj s Krajcem, Filipom in Izidorjem sklenil življenje v valovih Soče, ki mu je bila vedno tako domača.

Če hočemo dobro razumeti Srebrničevo osebnost in vlogo, mislim, da ga je treba najprej postaviti v zgodovinsko obdobje, v katerem je živel od obdobja, ko se je pripravljala prva svetovna vojna, do druge svetovne vojne. Torej od razvoja socialnih demokracij do njihovega poloma med prvo vojno; v oktorsko revolucijo, kateri se je Srebrnič zavestno pridružil kot vojni ujetnik z odgovornostjo, vsemi upanji, a tudi iluzija-

mi in fantazijskimi stvaritvami, ki so iz nje izhajale v porajanje komunističnih strank, predvsem italijanske, pri kateri je bil Srebrnič eden od ustanoviteljev; v čas narodnostnega vprašanja Julijske krajine; v fašizem; v veliko protifašistično vojno z njenimi protislovji in dvomljivo enotnostjo.

Drugi značilni element je ta, da se je Srebrnič politično oblikoval in deloval na območju, kjer se prepletata, srečujeta in spopadata dve narodnosti, slovenska in italijanska. Če je bila drugod rast mednarodne zavesti delavcev rezultat procesa politične zrelosti, je pri nas ta zavest bila pogoj za njihovo organiziranost, kljub temu, da jih je avstromarksizem pred 1. svetovno vojno združeval v organizacije po narodnostih. Tako je na primer v Gorici na prvomajskih manifestacijah, ob stavkah ali drugih manifestacijah poleg predstavnika italijanske socialistične stranke v Avstriji govoril tudi predstavnik jugoslovanske socialistične stranke, tako da je bil dr. Tuma med italijanskimi delavci tako popularen kot Alfredo Callini med slovenskimi. Zato je treba po mojem mnenju Srebrniča kot pristen izraz delavskega gibanja pri nas opredeliti predvsem za internacionalista.

To tudi pojasnjuje, zakaj je pripadnost Srebrniča kot Slovenca vrstam KPI, kot sicer tudi pripadnost Božidarja Kolarica in v drugačni obliki I. Regenta, trajala neprekinjeno od ustanovitve KPI, do njegove izpustitve iz Ventotene leta 1943.

komunistična struja v sindikatu, ki sta zakrivila razkol v sindikalni federaciji. CISL, UIL in socialisti morajo pač izbirati, ali želijo imeti v Italiji »režimske sindikate« (brez CGIL), ki bodo odločali proti volji delavcev, po naročilih oblasti in direktivah vlade, ali pa so za enotnost, samostojnost in neodvisnost sindikalnega gibanja na demokratični podlagi. Neodvisnost »od strank, kakor od vlade«.

Čim zvedo, da sem iz Gorice, se name obrne po več deset ljudi, da mi z največjim spoštovanjem govorijo o Srebrniču, o dogodkih, ki so jih preživeli skupaj z njim, o njegovih študijskih prizadevanjih, njegovi humanosti, poštenosti in pravičnosti.

Spominjamo se ga predvsem, ker je bil poslanec, saj je bilo pred nastopom fašizma zelo malo komunističnih poslancev, ker je bil Slovenec in komunist, ker je bil intelektualac in učenjak — vsi vedo za njegovo Zgodovino Slovencev — ker je imel izrazito zunanost. In tega se ne spominjajo samo komunisti.

pulacijo medijev. Isto operacijo pa bi lahko izvedli tudi v katerikoli drugi državi, tudi v Evropi...

Prav o tem sem se večkrat pogovarjal z nekaj ljudi iz Sovjetske Zveze. Ti so mi priznali, da so bili tudi sami deležni določene propagande v zvezi z jedrsko tematiko, npr. o tem kako bi lahko preživeli jedrski napad. Obstaja pa neka osnovna razlika med sporočilom, ki so ga dobivali v ZDA in tisti, ki so ga bili deležni v Sovjetski Zvezi. Medtem ko je bilo prvim rečeno, da bodo v primeru jedrske vojne tudi zmagovalci, v Sovjetski Zvezi ne zasledimo te komponente. Sporočila v Sovjetski Zvezi so bila torej socialnega značaja, ne pa političnega. Mislim, da morajo biti neke shranjeni filmi namenjeni vojski ali drugim obrambnim organom, ki bi to trditve lahko pojasnili. Kot raziskovalec pa bi si bil zelo rad ogledal didaktične filme za otroke in dijake, tiste da se razumemo, ki so razlagali kako se s skrivanjem pod šolskimi klopki lahko branimo pred sevanjem.

Po drugi strani pa mislim, da je pravilno, da se v zvezi s tem problemom vsakdo nacionalno opredeli. Mi smo se osredotočili na ameriško perspektivo, v kolikor smo kot Američani čutili, da se lahko s tem problemom spoprimemo.

Z vašim filmom »Atomic Cafe« ste nam nakazal kakšno je bilo vzdušje, ki je vladalo v tistem obdobju. Pokazal pa ste tudi do kakšne mere lahko učinkujejo mediji v manipulaciji množic in to zgolj na političnem področju...

Lahko se uporablja medije za manipulacijo tudi drugih sektorjev socialnega življenja. Trenutno se ukvarjam z delom, ki nima nobenega opravka z jedrsko tematiko, zbiram filmski material o problemu spolne vzgoje in spolnosti, a moram priznati, da so rezultati v zvezi z uporabo medijev za širjenje določenih tez, zelo slični tistim, ki sem jih dobil z »Atomic Cafe«. Ponovno sem se srečal z dogmatizmom medijev, ki jih rabijo, da bi z njimi pogojevali množice.

Eva Fornazarič

Enotnost na vrhu

nadaljevanje s 1. strani

sindikalisti ogrevajo za take sindikate in pozabljajo, da so še pred nekaj meseci podpirali Solidarnost in ji ploskali?

CGIL noče biti in ne bo »režimski« sindikat, zato ostaja z delavsko bazo, podpira željo po demokratizaciji sistema odločanja. Ni torej CGIL, ni

PRISPEVKI

Od poravnani naročnine so prispevali:

Vizintin Elio; Nabrežina kamnolomi, 10.000 lir

Gruden Anaklet, Nabrežina center, 4.000 lir

Kapun Dragica, Prosek, 4.000 lir

Racman Milka, Boršt, 10.000 lir

Sila Milena, Trst, 4.000 lir

Maver Emil, Krmenka, 4.000 lir

Lovriha Josip, Dolina 252, 4.000 lir

Prašel Bruno, Dolina, 4.000 lir

Sancin Josip, Dolina 95, 4.000 lir

Lovriha Dušan Dolina 14.000 lir

Starc Josip, Boljunec, 4.000 lir

Ota Marjo, Boljunec 357, 15.000 lir

Caharija Angel iz Nabrežine je prispeval 5.000 lir.

Ob 1. obletnici smrti hčerke Pavle in v spomin na sina Rika, daruje Cena Malalan z Opčin, 40.000 lir.

Ob 1. obletnici smrti žene Pavle daruje Stano Ključar z Opčin, 30.000 lir.

V spomin na Ključar Pavlo, daruje sestra Anica, 10.000 lir.

V spomin na tov. Josipa Obada, daruje jo tovariši iz Gabrovca 42.000 lir za komunistični tisk.